

БАРАБАШ Ростислав,

аспірант кафедри філософських та соціальних наук
Київського національного торговельно-економічного університету
вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна

E-mail: rostislav.barabash@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5091-3535>

БУНТ ПРОТИ ПОВСЯКДЕННОСТІ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА

Проаналізовано бунт проти повсякденності як неоднозначна філософська проблема, визначальна для філософії як екзистенціалізму, так і волюнтаристичного нігілізму. Основною підставою такого бунту визначено абсурдність буття як такого або невідповідність форм його представлення запитам людського духу. Показано, що бунт проти буденності як філософський концепт ХХ ст. покликаний допомогти людині пережити світові катастрофи і впоратися з особистими життєвими кризами шляхом звернення особистості до свого внутрішнього світу, усвідомлення власної приреченості на свободу та відповідальності за її реалізацію.

Ключові слова: бунт, бунт проти повсякденності, повсякденність, існування людини, людський, буття.

Барабаш Р. Бунт против повседневности как философская проблема. Проанализирован бунт против повседневности как неоднозначная философская проблема, определяющая для философии как экзистенциализма, так и волюнтаристического нигилизма. Главным основанием такого бунта определена абсурдность бытия как такового или несоответствие форм его представления запросам человеческого духа. Показано, что бунт против обыденности как философский концепт ХХ в. призван помочь человеку пережить мировые катастрофы и справиться с личными жизненными кризисами путем обращения личности к своему внутреннему миру, осознания собственной обреченности на свободу и ответственности за ее реализацию.

Ключевые слова: бунт, бунт против обыденности, повседневность, существование человека, человеческий, бытие.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство визначають як "масовізоване", "глобалізоване", "машинізоване", "стереотипізоване", а тому за його умов дедалі гостріше постає проблема пошуку як унікальності окремого його представника, так і сенсу його існування. Питання існування такого сенсу зумовлене також пертурбаціями, що відбулися у європейському світогляді впродовж ХХ ст. внаслідок суб'єктивізації й плюралізації істини, релятивізації, а також з матеріальної точки зору, внаслідок швидких і дуже часто агресивних політико-економічних змін, за яких окрема людина відчуває свою знеособленість та відчуженість від культури, діалогу, від власної долі загалом. Ці настрої окремої сучасної особистості зумовлені повсякденними умовами та процесами, за яких вона здійснює своє існування. Подолання такого духовного занепаду

філософи ХХ ст. шукали у бунті проти повсякденності, розглядаючи проблему такого бунту з двох основних ракурсів: екзистенціалістського й нігілістичного. Розгляд їхніх міркувань дасть нам змогу вирішити проблему, аналогічну піднятій у ХХ ст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях проблеми бунту проти повсякденності можна виокремити такі основні напрямки: екзистенційний (К. Ясперс, М. Хайдеггер, Ж.-П. Сартр, А. Камю, Г. Марсель) та нігілістичний (Ф. Ніцше). За умов сучасного зростання відчуження, дегуманізації, технізації, масовізації вчені дедалі частіше звертаються до проблеми опору негативним рисам повсякденності, розглядають шляхи її вирішення, запропоновані попередніми дослідниками та шукають нові. У сучасній вітчизняній філософії бунт проти повсякденності вивчали чимало дослідників, проте впродовж останніх років ця тематика піднімається здебільшого у контексті: кінематографу (А. Бурий [1]), творчості конкретного філософа (І. Матвієнко [2], С. Гейко та О. Данильків [3]) або письменника (А. Салій [4]), українських письменників (Н. Видашенко), французької романістики (Д. Бритвін [5]) та ін. Проте цілісної картини проблеми бунту проти повсякденності, піднятої як у творчості екзистенціалістів, так і філософії Ф. Ніцше, подано не було. Постає необхідність виявити сутність такого бунту, порівнявши два провідні варіанти його тлумачення як сутнісної дії людини.

Мета статті полягає у виявленні змісту філософської проблеми бунту проти повсякденності та формуванні цілісного уявлення про нього за рахунок порівняння основних варіантів його смислового наповнення.

Матеріали та методи. Методологічну основу дослідження проблеми бунту проти повсякденності становлять загальнонаукові та спеціальні філософські принципи пізнання, які підпорядковані загальнонауковим пізнавальним методам: аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення, порівняння.

Результати дослідження. Кожна людина, з'являючись на світ, застає вже складеними, готовими як певний рівень духовної та матеріальної культури, так і систему соціальних інститутів. Від початку свого існування включена в них, вона змушена діяти в продиктованих ними рамках. Спираючись на визначення, яке пропонує Н. Козлова, в цьому сенсі йтиметься про повсякденність як "цілісний соціокультурний життєвий світ, який постає у функціонуванні суспільства як "природна", самоочевидна умова людської життєдіяльності" [6, с. 254], гранична її межа. Під повсякденністю також розуміють "звичні, рутинні практики" і специфічну "логіку практики" [6, с. 255].

Поняття повсякденності доволі близьке з поняттям "буденність". За Н. Хамітовим, останнє вказує на "вимір людського буття, у межах якого гальмується актуалізація неповторно-особистісного начала", точніше, буденність "є результатом реалізації волі до самозбереження

і волі до продовження роду" [7, с. 69]. За таким визначенням, повсякденність споріднена із буденністю на підставі "самоочевидності" і "звичності". Оскільки критерій цієї спорідненості чітко акцентується екзистенціалістами, в межах статті максимально зближено зазначені поняття. Власне, буденне буття, з екзистенційно-психологічної точки зору, оцінюється як насолода несвободою і відсутністю відповідальності, "заспокоєність у невласному бутті" [7, с. 69], тоді як останні є можливими лише за відсутності виходу поза "рутинні практики" і сферу соціально усталеного, самоочевидного.

Як філософську проблему бунт проти повсякденності було піднято екзистенціалістами. Екзистенціалізм, популярний у 60–70-ті роки ХХ ст., попередив безоглядну віру людства в науку і техніку, конформізм, масовізацію, реагуючи на самотність та відчуження людини, які запанували після переломних подій століття. Він звернув увагу на індивідуальне буття, цінності і знання, сенс, які становлять людський "життєвий світ". Ця течія виступила проти капітуляції особистості перед тогочасною кризою, закликаючи її розглянути свій внутрішній світ та оцінити власні здібності та можливості [8, с. 148]. Центральним її поняттям є "екзистенція" – людське існування у нерозчленованій цілісності суб'єкта й об'єкта. Осягаючи себе як екзистенцію, людина здобуває свободу і накладає на себе відповідальність як за власне життя, так і за події, що відбуваються в світі. Екзистенціалізм розробляє вчення про "граничні ситуації", в які постійно потрапляє кожна особистість і які ставлять її перед необхідністю вибору, зокрема – вибору ставлення до неминучого. Цим вченням, а також поняттям екзистенції вони прокладають шлях для бунту проти повсякденності.

З точки зору екзистенціалізму, людина схильна втікати від "справжнього існування" у суєтність, механічність, безликість, тобто у повсякденність. При цьому вона не усвідомлює власної свободи, її дії постійно детерміновані, зумовлені певними матеріальними чи духовними чинниками, а тому вона не відповідає за власні дії. Натомість, екзистенціалісти відмовляються від всілякого знеособлення людини і прагнуть зануритися в мінливі історичні людські переживання, в життя тут-і-тепер. Вони підкреслюють, що людською діяльністю керують, насамперед, не зовнішні обставини, а внутрішні спонуки. Людина є вільною і у виборі засобів діяльності, а тому вона не повинна бути рабом повсякденності [9, с. 63–66].

К. Ясперс, представник німецької течії екзистенціалізму, розглядаючи проблему співвідношення наукової і філософської діяльності, особливістю першої вважав те, що наука пізнає не буття як таке, а лише окремі речі. Вона не здатна спрямовувати життя, покласти цінності й вирішувати людські проблеми. Натомість, екзистенція і філософія як її притулок ґрунтується на пошуках особистістю власного сенсу. Втрата наукою "буттєвого тла", за Ясперсом, супро-

воджується дегуманізацією та механізацією виробництва як сучасної повсякденності: "Наслідки цієї машинізації виникають з абсолютної переваги механічної наперед визначеності. Людина сама стає одним із видів сировини, який підлягає цілеспрямованій обробці. Тому той, хто раніше був субстанцією цілого і його сенсу, – людина, – тепер стає засобом"* [10, с. 105]. Основним пріоритетом стає "орієнтація в світі", тоді як сам світ в його цілісності лишається по той бік науки і побуту.

Мислитель усвідомлює людське безсилля перед потужністю науки, однак наголошує, що слід опиратись їй, завдяки філософії прояснюючи власну екзистенцію й вибудовуючи комунікації з іншими екзистенціями. Осердям ясперівського екзистенціалізму, як зазначає П. Гайденко, виступає "...ситуація з її неповторною констеляцією подій, які задають історичну унікальність певної людської долі, яка формує її больові точки, її радості і надії, її горе і її провину" [11, с. 9].

Німецький мислитель М. Хайдеггер вважав, що людина вирізняється серед інших істот своєю здатністю до екзистування. По суті, хайдеггерівське тлумачення повсякденності – це стан людського існування, за якого здійснюється "спілкування лише з сущим у забутті буття" [12, с. 204]. Екзистенція тоді перетворюється в "несправжнє існування", за якого людина себе анонімізує за соціальними масками і її поглинає, повністю детермінує наявне в суспільстві похмуро "панування інших", прообразом якого є тоталітарний і авторитарний типи соціальних спільнот. Людина, цілком занурена в повсякденність, повністю затуляє нею свою кінцевість, живучи лише в "теперішньому". Натомість, коли людина опиняється в граничній ситуації, досягаючи, для прикладу, неминучість смерті, вона знаходить своє "справжнє існування". Це означає перенесення уваги на часовий модус "майбутнє", пов'язаний з екзистенціалами: очікуванням, турботою, страхом та ін.

Людина "несправжнього існування", за Хайдеггером, використовує абстрактне поняття "світового часу" з притаманним йому суспільним (публічним), безликим характером: "Дистанція, середина, рівняння як образи буття людей конституують те, що ми знаємо як "публічність", – пояснює М. Хайдеггер. – Вона найближчим чином керує усім тлумаченням світу присутності, виявляється у всьому права. Це не на підставі якогось виняткового первинного буттєвого відношення до "речей" [...], а на підставі невходження "в суть справи", тому що вона нечутлива до всіх відмінностей рівня справжності. Публічність замутнює все, видає так-приховане за відоме кожному, доступне" [13, с. 127]. Цей час вимірюється незалежно від конкретної людини і тому накладає на неї зовнішню детермінанту. У повсякденній практичній діяльності час тлумачать залежно від її потреб та обставин. На цьому ґрунті стає можливим теоретичне, тобто абстрактне розуміння часу. Тут людина тлумачиться за аналогією з речами, коли її можна цілком замінити якоюсь іншою. Натомість, М. Хайдеггер

*Усі іншомовні цитати перекладено автором.

акцентує на необхідності вийти до "справжнього існування", закликає людину усвідомити її власну кінцевість, історичність і свободу, досяжні лише "перед обличчям смерті", тобто в межових ситуаціях.

Представник французької течії екзистенціалізму Ж.-П. Сартр гостро реагував на спровоковане буржуазною західною цивілізацією значне відторгнення більшості людей від держави та суспільства, посилення відчуження людини від культури. На його думку, серійне машинне виробництво стало причиною загальної стандартизації й посередності, а гіпертрофія принципу приватності породила часткового індивіда, поневоленого світом речей. Його екзистенційна антропологія спрямована саме проти такого речизму як змісту повсякденності. Проте, як зазначає колектив авторів, бунтом проти речей справа не закінчується: звинувачення висувається і проти тваринно-природних потреб, спонук людського тіла, і проти світу людських думок, від яких "особливо муторно" [14, с. 67]. На думку Сартра, екзистенціалізм, на відміну від раціоналізму й матеріалізму, постає єдиною теорією, що надає людині гідність і не робить з неї об'єкт. Замість картезіанської максими "Мислю, отже, існую" він ставить нову: людина осягає себе перед обличчям іншої людини, тобто міжособистісні відносини є фактором самопізнання й самовираження особистостей. В рамках сартрівського екзистенціалізму людина, в граничному стані відчувши "нудоту" до буття, усвідомлює неминучість власної свободи як самотворчості.

Сартр вважає, що людська реальність безпосередньо застає саму себе у повсякденності. Будучи розглянута спочатку і безпосередньо, тобто як феномен буття як буття-в-собі, цей феномен дається нам "яким він себе виявляє, тобто яким безпосередньо є" [10, с. 35–36]. При цьому людська реальність дає про себе знати у "нападі нудоти, нудьги", який "викриє нам це буття в його безпосередності" [15, с. 35]. Відкриваючись, буття постає перед людиною в своїй ворожості і безликоності. Воно і є "граничною межею" [6, с. 254] людської життєдіяльності, супроти якої Сартр ставить особливий тип людини-бунтаря: позбавлена визначеної лінії поведінки, вона переживає гостру огиду відносно безглуздя і випадковості повсякденності, чітко фіксуючи у власній свідомості всі особливо неприємні аспекти життя. Як Антуан Рокантен, вона відкидає всіляке готове рішення й зовнішньо санкціонований автоматизм вчинків [16, с. 104], заново переживає та фіксує, дає імена речам і станам [14, с. 66]. Проте Ж.-П. Сартр попереджає, що такий бунт слід відмежувати від "дурної віри" – прагнення схопити статичну досконалість буття, остаточно врятуватися, – оскільки це лише ілюзія, породжена нашим страхом перед істиною, тоді як "очисна рефлексія" потребує від людини неперервного здійснення "проекту свободи", вибору як самотворчості в напрузі розуму й волі [16, с. 105].

За логікою французького екзистенціаліста А. Камю, "вирішити, варте чи не варте життя того, щоб його прожити, – значить відповісти на фундаментальне питання філософії". Вказану проблему філософ розглядав у контексті міркувань про сенс життя за умов щоденної

огидної, безрадісної нудьги й абсурду, який панує у світі. Приклад самовідчуття індивіда в такому світі подано філософом у повісті "Сторонній". За умов "смерті Бога" людина відчула себе тотально самотньою і кінцевою, що й поставило питання про сенс життя. Герой повісті долає відчуженість від власного життя, людини й матеріального світу єднанням з природою та очищенням від надії і болю. За логікою А. Камю, за покривалом інтерпретацій-ілюзій, яке люди накладають на світ, останній – повністю чужий, байдужий, ворожий і незрозумілий людині. Зазвичай людина повністю занурена у повсякденну рутину, але одного разу, "з нудьги", вона ставить питання про сенс цієї рутини, відповіддю на яке є абсурдність існування.

Приреченість на абсурд має два вирішення: або самогубство, або метафізичний бунт людини проти власної долі. Останньому властива мужність і ясність розуму в безцільному сізифівському опорі неминучості. В книзі "Людина, що бунтує" А. Камю виводить з людського абсурду три наслідки: "мій бунт, моя свобода і моя пристрасть" [17, с. 58], сполучаючи їх в єдине ціле. Особистість вдається до бунту, оскільки навколо неї кояться вбивства, беззаконня й несправедливість, безкінечно готуються і розв'язуються війни та державний терор, які й складають її "повсякденність", звичний стан справ. Бунтівна людина для всього, що оточує її, нарешті говорить "ні". І в цьому очисному бунті нарешті отримує народження справжня людина. На відміну від індивідуального досвіду страждання від абсурду, бунтарський порив у Камю – це "спільне починання", з якого висновок: "Я бунтую, отже, ми існуємо" [4, с. 134]. Філософ шукає адекватні форми бунту.

Представник французького католицького екзистенціалізму Г. Марсель вважав неможливою і неприйнятною наукову аргументацію релігії і на цій основі розбудовував свою філософію бунту проти повсякденності. Відповідно, "повсякденним" для нього поставав "світ об'єктивності", науки, на противагу якому існував специфічний "світ існування", недоступний для об'єктивації. До останнього і належить Бог, будучи немислимим і невизначуваним, адже в сфері "існування" зникає межа між об'єктом та суб'єктом. У цій сфері принциповою є не об'єктивність, а інтерсуб'єктивність.

При цьому в філософії Г. Марселя, як стверджує Г. Тавризян, парадоксальним чином імпульс для виникнення у людини "онтологічної потреби" в "справжності", інтерсуб'єктивності, імпульс для появи самого онтологічного питання обґрунтовується суто соціально – протестом, або ж бунтом проти відчуженого, знеособленого існування у сучасному суспільстві [18, с. 36]. У "світі існування" "присутність" постає однією з ключових категорій; на місце причинно-наслідкового зв'язку приходять вірність, любов, віра, повага, відповідальність, послух – як в плані взаємин між людьми, так і в аспекті всяких відносин. Відповідно, вихід з об'єктивістської "повсякденності" зароджує у людини почуття захоплення, подиву, причетності як провідні характеристики людського "буття-в-світі". Як наслідок, природні явища та

інші особистості не відсилають людину в царину безособовості, а постають джерелами захоплення Творцем.

Узагальнюючи характеристику екзистенціалістами поняття повсякденності, варто зауважити, що обиватель відчуває себе "вільним", будучи зануреним у повсякденність, відповідаючи очікуванням і нормам. Проте це свобода від необхідності приймати рішення самостійно, боротися за їх реалізацію, самостійно ставити нову ціль. Така свобода не просто "несправжня", деіндивідуалізована: вона ситуативна й залежить від життєвого потоку, що несе обивателя, а тому завжди скінченна. Її завершенням є "гранична ситуація", яка спонукає, вирвавшись із тенет повсякденності, зануритися в пошуки самої себе. Наслідком такого пробудження є, за А. Камю, "або самогубство, або відновлення життєвого ходу" [17, с. 30]. Повертаючись потім назад до буденності, людина приходить туди вже зміненою, а довколишній світ відкривається їй по-новому. Відкривається глибина і безмежність власної свободи, а також рівноцінна їй відповідальність за власне існування [8, с. 154–157]. Тож бунт проти повсякденності екзистенціалісти тлумачать як боротьбу особистості проти світового безглуздя й приреченості на абсурд, яка здійснюється як неприйняттям повсякденних зовнішніх "норм", так і серією виборів-вчинків, якими людина відповідально творить саму себе і привносить в абсурдний світ смисл, цінність боротьби.

Бунт проти повсякденності є темою не лише екзистенціалізму, а й філософії життя. Зокрема, Ф. Ніцше репрезентує цей бунт як "відчай-виклик" або ж активний нігілізм [12, с. 196]. Його Надлюдина, як і сам автор, постає проти усталених традицій цінностей європейської цивілізації як антигуманних. Філософ вважає "чеснотою" повстання проти сліпої влади фактів і тиранії дійсності задля визначення людиною власних цінностей [2, с. 13], які нігілюють виняткову цінність особистості і центральну її роль у світобудові, якою остання постає для людини. З цих позицій персонаж його книги – Заратустра – критикує сучасне йому європейське обивательське суспільство, яке, собою задоволене, ніколи не переступає меж сірої повсякденності. Його член, "маленька людина", сповнений фальшивості, вульгарності, лицемірства і слабкості, примітивності. Відповідно, Ніцше бунтує проти посередності.

"Смерть Бога" відбулася в людських душах, а сам Бог виявився абстрактним покладанням для обмеження людського духу через страх натовпу перед останнім. Саме тому мислитель зневажає й мораль "маленьких людей" як жалюгідну. Мислитель переоцінює всі їхні цінності вірувань, побуту, традицій, політичного ладу [19, с. 635]. Віру в Бога він заперечує в ім'я довіри до життя і свободи людського духу. В ім'я пристрастей і страждань він критикує фальшивий сократівський ідеал гармонійної раціональної особистості [20, с. 21]. Ф. Ніцше звинувачує християн і Церкву у безсиллі, християнську мораль як "рабську" – в нав'язуванні життю уявного сенсу і покровительстві слабким духом, а обивательську сліпоту – в несміливості поглянути на реальний стан справ.

Обивателю протиставляється Надлюдина як людина, з якою відбулася певна метаморфоза: спочатку обтяжений повсякденністю, людський дух звільнюється від неї і творить нове життя, нову дійсність і цінності. Узагальнено бунт Ніцше означає "відсутність віри у щось", але присутність довіри до власної людської сутності як такої, що перевершує рамки повсякденності. Звісно, такий бунт не є легким чи приемним, адже за його умов людина лишається сам-на-сам з власною природою і безмежною свободою, оскільки віру в існування об'єктивної істини відкинуто. Проте людина, яка прямує до Надлюдини, повинна мужньо відстоювати власну гідність і свободу, не схиляючись перед жодним гнобителем [19, с. 636] і навіть перед трагічністю життя [3, с. 9].

Тож бунт проти повсякденності в його нігілістичному векторі характеризується людською самозміною і самобудівництвом з одночасним протистоянням усталеним суспільним нормам, цінностям та ін. Його фундаментом є утвердження сили людського духу, спроможності й права останнього переступати норму задля підкорення суцього [20, с. 23] й утвердження норми нової, більш досконалої та життєствердної. Спільною для екзистенціалістського й нігілістичного бунту умовою є вихід із повсякденності й переосмислення людиною самої себе з подальшою зміною цінностей, світосприйняття, часто й способів життєдіяльності. Спільними для них є і трагізм, самотність, приреченість бунтівної особистості – людини-екзистенції чи Надлюдини – на свободу і цілковиту відповідальність як за свої дії, так і за дії всього людства.

Проте, розрізняючи два розглянуті напрями дослідження проблеми бунту проти повсякденності, доречно зауважити, що другому з них (нігілістичному), попри оголошувану ним відмову від віри у будь-що, властива віра у Надлюдину, яка надає нігілістичному бунту оптимістичного забарвлення: нігіліст бунтує проти повсякденності в ім'я "кращого світу", в ім'я останнього він і ладен терпіти будь які страждання як наслідки свого бунту. Натомість, екзистенціаліст, бунтуючи, цілковито приймає абсурдність людського існування і знаходить сенс у боротьбі, тобто екзистенційний бунт має головним своїм змістом не спрямованість на результат, а торжество від самої можливості бунтувати, тобто казати "ні" безглузду і абсурдності повсякдення і так утверджувати власну свободу. В обох – і екзистенціалістській, і нігілістичній – варіаціях йдеться про бунт як певну свободу "для самого себе" [1, с. 134].

Висновки. Бунт проти повсякденності є важливою проблемою філософії ХХ ст. Особливо ця проблема актуальна в рамках двох філософських напрямків: екзистенціалізму і нігілізму. З'ясовано, що такий бунт з екзистенціалістських позицій має на увазі звернення людини до власної екзистенції як існування в нерозчленованості суб'єкта й об'єкта, усвідомлення власної кінцевості, прозріння щодо абсурдності світу. З нігілістичних позицій бунт проти повсякденності означає повстання проти слабкості людського духу як змісту сучасних повсякденних форм, переоцінку цінностей і утвердження гідності й величі Людини.

На основі проведеного порівняння основних варіантів смислового наповнення концепту "бунту проти повсякденності" зміст останнього як філософської проблеми в своїй цілісності розкривається як опір людської особистості зовнішній необхідності та утвердження нею власної свободи і права на вибір та самотворчість. При цьому особистість опирається байдужості до власної людської ситуації в світі, інертності й механічності існування, знеособленню й анонімності, які корелюють з безвідповідальністю людини за власні дії. Очевидно, концепція ідеї свободи й відповідальності, героїчне протистояння тяжким життєвим обставинам і терпіння в ім'я людини (в ім'я людського права на бунт або задля утвердження її волі до влади) були покликані як допомогти людині пережити катастрофи ХХ ст., так і впоратися з особистими життєвими кризами, які випадають на долю кожного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурій А. Кінематографічні метафори історії як дзеркало європейської ідентичності. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. Вип. 15. Ч. 2. С. 122-142. (Серія "Культурологія").
2. Матвієнко І. С. Екзистенційне осмислення людини: бунт і людська природа у філософії А. Камю. *Науковий вісник НУБіП України*. 2015. С. 13-18. (Серія: Гуманітарні студії).
3. Гейко С., Данильків О. Проблематика іронії в нігілістичних поглядах Ф. Ніцше. *Науковий вісник НУБіП України*. 2015. С. 7-13. (Серія: Гуманітарні студії).
4. Салій А. В. Самотність та відчуження у філософській картині світу Федора Достоєвського. *Гілея*. 2018. Вип. 127. С. 182-187.
5. Бритвін Д. В. Особливості вербалізації маргінальності у французьких романах ХХ століття. *Вісник КНЛУ*. Т. 20. 2017. № 1. С. 25-31. (Серія Філологія).
6. Новая философская энциклопедия: В 4-х т. М.: Мысль, 2010. Т. III. 2010. 692 с.
7. Шинкарук В. І. та ін. Філософський енциклопедичний словник. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
8. Пигулевский В. О. Ирония и вымысел: от романтизма к постмодернизму. Р/ на-Дону: Фолиант, 2002. 418 с.
9. Табачковський В. Г., Булатов М. О. та ін. Людина в цивілізації ХХІ століття: проблема свободи. Київ: Наукова думка, 2005. 273 с.
10. Ясперс К. Современная техника. *Новая технократическая война на Западе*. М.: Прогресс, 1986. С. 119-146.
11. Гайденко П. П. Человек и история в экзистенциальной философии Карла Ясперса; пер. с нем. М.: Политиздат, 1991. С. 5-26.
12. Лютий Т. В. Нігілізм: анатомія Ніщо. Київ: ПАРАПАН, 2002. 296 с.
13. Хайдеггер М. Бытие и время; пер. с нем. В.В. Библихина. М.: Ad Marginem, 1997. 452 с.
14. История философии: Запад – Россия – Восток. 2-е изд. М.: Греко-латинский кабинет Ю. А. Шичалина, 2000. 448 с.
15. Сартр Ж.-П. Бытие и ничто. Опыт феноменологической онтологии. М.: АСТ, 2009. 925 с.
16. Киссель М. А. Философская эволюция Ж.-П. Сартра. Л.: Лениздат, 1976. 239 с.
17. Камю А. Бунтующий человек. Философия. Политика. Искусство; пер. с фр. М.: Политиздат, 1990. 415 с. (Мыслители ХХ века).

18. Тавризян Г. М. Габриэль Марсель. Бытие и интерсубъективность. *История философии*. 1997. №1. С. 33-47.
19. Рассел Бертран. Історія західної філософії; пер. з англ. Ю. Лісняка, П.Тарашука. Київ: Основи, 1995. 759 с.
20. Ігнатенко Н. Бінаризм Ф. Ніцше в контексті постмодерністського дискурсу. *Культура і сучасність*. 2009. № 2. С. 20-25.

Стаття надійшла до редакції 17.10.2018.

Barabash R. Rebellion against everyday life as a philosophical problem.

Background. Formulation of the problem. Under the conditions of modern society and changes in the European worldview that occurred during the twentieth century, the problem of finding both the uniqueness of its individual representative and the sense of its existence are becoming more and more acute. Overcoming the spiritual decline of the philosophers of the twentieth century. were looking for a rebellion against everyday life. It is worth investigating the essence of this rebellion as a holistic phenomenon.

The **analysis of recent researches and publications** showed that despite the presence of partial research on the mentioned issues, the essence of rebellion against everyday life as a development at the junction of various philosophical directions has not been established.

The **aim** of the article is to reveal the content of the philosophical problem of rebellion against everyday life and to form a holistic view of it by comparing the main variants of its semantic content.

Materials and methods. In the process of research, methods of analysis, synthesis, abstraction, generalization, comparison were used.

Results. The rebellion against everyday life is analyzed as an ambiguous philosophical problem that determines the philosophy of existentialism and voluntaristic nihilism. The main reason for such rebellion is the absurdity of being as such or the discrepancy of the forms of its presentation to the demands of the human spirit. Existential revolt has its main content not focus on the result, but the triumph of the very opportunity to rebel, that is, to say "no" absurdity and absurdity of everyday life and thus to establish their own freedom. Instead, the nihilistic trend of studying the problem of rebellion against everyday life appears in the name of the "better world". It is shown that rebellion against ordinary as a philosophical concept of the twentieth century. Designed to help a person survive the world's catastrophes and cope with personal life crises by turning an individual into his inner world, realizing his own doom for freedom and responsibility for its implementation.

Conclusion. Unlike existing publications, for the first time formulated a coherent idea of rebellion against everyday life by comparing the basic variants of its semantic content. On the basis of the comparison of the main variants of the semantic filling of the concept of "rebellion against everyday life", the content of the latter as a philosophical problem in its integrity is revealed as the resistance of the human person to the external necessity and the establishment of her own freedom and the right to choose and self-creation. At the same time, the person relies on indifference to his own human situation in the world, the inertia and the mechanics of existence, depersonalization and anonymity, which correlate with the irresponsibility of a person for his own actions.

Keywords: rebellion, rebellion against the ordinary, everyday life, human existence, human, being.

REFERENCES

1. Buryj, A. (2014). Kinematografichni metafory istorii' jak dzerkalo jevropejs'koi' identychnosti [Cinematic metaphors of history as a mirror of European identity]. *Naukovi zapysky Nacional'nogo universytetu "Ostroz'ka akademija" – Scientific notes of the National University of Ostroh Academy*, 15, 2, 122-142. (Serija "Kul'turologija") [in Ukrainian].

2. Matvijenko, I. S. (2015). Ekzystencijne osmyslennja ljudynty: bunt i ljuds'ka pryroda u filosofii' A. Kamju [The existential interpretation of human: rebellion and human nature in the philosophy of A. Camus]. *Naukovyj visnyk NUBiP Ukrai'ny – Scientific Bulletin of NUBaNR of Ukraine*, 13-18. (Serija: Gumanitarni studii') [in Ukrainian].
3. Gejko, S., & Danyl'kiv, O. (2015). Problematyka ironii' v nigilistychnyh pogljadah F. Nicshe [The problem of irony in nihilistic views of F. Nietzsche]. *Naukovyj visnyk NUBiP Ukrai'ny – Scientific Bulletin of NUBaNR of Ukraine*. C. 7-13. (Serija: Gumanitarni studii') [in Ukrainian].
4. Salij, A. V. (2018). Samotnist' ta vidchuzhennja u filosofsk'ij kartyni svitu Fedora Dostojevs'kogo [Loneliness and alienation in the philosophical world view of Fyodor Dostoevsky]. *Gileja*, 127, 182-187 [in Ukrainian].
5. Brytvyn, D. V. (2017). Osoblyvosti verbalizacii' marginal'nosti u francuz'kyh romanah XX stolittja [Features of Verbalization of Marginalism in French novels of the twentieth century]. *Visnyk KNLU – Herald of KNLU*. (Vol. 20), 1. 25-31. (Serija Filologija) [in Ukrainian].
6. Novaja filosofskaja jenciklopedija (2010). [New Philosophical Encyclopedia]. (Vol. III). Moscow: Mysl' [in Russian].
7. Shynkaruk, V. I. et al. (2002). *Filosofs'kyj encyklopedychnyj slovnyk Philosophical Encyclopedic Dictionary*. Kyi'v: Abrys [in Ukrainian].
8. Pigulevskij, V. O. (2002). *Ironija i vymysel: ot romantizma k postmodernizmu [Irony and fiction: from romanticism to postmodernism]*. R/ na-Donu: Foliant [in Russian].
9. Tabachkovs'kyj, V. G., Bulatov, M. O. et al. (2005). *Ljudyna v cyvilizacii' XXI stolittja: problema svobody [Man in the civilization of the XXI century: the problem of freedom]*. Kyi'v: Naukova dumka [in Ukrainian].
10. Jaspers, K. (1986). Sovremennaja tehnika [Modern technology]. *Novaja tehnokratičeskaja vojna na Zapade – New technocratic war in the West*. (pp. 119-146). Moscow: Progress [in Russian].
11. Gajdenko, P. P. (1991). *Chelovek i istorija v jekzistencial'noj filosofii' Karla Jaspersa [Man and history in the existential philosophy of Karl Jaspers]*. [Trans]. Moscow: Politizdat [in Russian].
12. Ljutyj, T. V. (2002). *Nigilizm: anatomija Nishho [Nihilism: Anatomy Nothing]*. Kyi'v: PARAPAN [in Ukrainian].
13. Hajdegger, M. (1997). *Bytie i vremja [Being and time]*; [Trans. V. V. Bibihina]. Moscow: Ad Marginem [in Russian].
14. Istorija filosofii: Zapad – Rossija – Vostok (2000) [History of Philosophy: West - Russia - East]. (2nd ed.). Moscow: Greko-latinskij kabinet Ju. A. Shichalina [in Russian].
15. Sartr, Zh.-P. (2009). *Bytie i nichto. Opyt fenomenologičeskoj ontologii [Being and nothing. Experience of phenomenological ontology]*. Moscow: AST [in Russian].
16. Kissel', M. A. (1976). *Filosofskaja jevoljucija Zh.-P. Sartra [Philosophical evolution of J.-P. Sartre]*. L.: Lenizdat [in Russian].
17. Kamju, A. (1990). *Buntujushhij chelovek. Filosofija. Politika. Iskusstvo [Rebellious man. Philosophy. Politics. Art]*; [Trans.]. (Mysliteli XX veka). Moscow: Politizdat [in Russian].
18. Tavrizjan, G. M. (1997). Gabriel' Marsel'. Bytie i intersub'ektivnost' [Gabriel Marcel. Being and intersubjectivity]. *Istorija filosofii – History of philosophy*, 1. 33-47 [in Russian].
19. Rassel, B. (1995). *Istorija zahidnoi' filosofii' [History of Western philosophy]*; [Trans. Ju. Lisnjaka, P. Tarashhuka]. Kyi'v: Osnovy [in Ukrainian].
20. Ignatenko, N., & Binaryzm F. (2009). Nicshe v konteksti postmodernists'kogo dyskursu [Nietzsche in the context of postmodern discourse]. *Kul'tura i suchasnist' – Culture and modernity*, 2. 20-25 [in Ukrainian].